

Методичні рекомендації щодо організації в умовах воєнного стану навчання зарубіжної літератури у закладах загальної середньої освіти області

*От тому в лихі години
ми зав'язані й вперті, бо
для вільної людини,
рабство гірше смерті
Тарас Шевченко*

Проблема якості викладання зарубіжної літератури в школі, певно, з числа «вічних». Такий всезагальний постійний інтерес до «шкільної» літератури, звичайно, не випадковий. Адже від того, якою сьогодні буде літературна освіта, залежить не лише майбутнє сучасного школяра, а й душевно – моральний потенціал суспільства в цілому, доля його культури.

Справжня сила мистецтва слова – у спроможності й сміливості винести на всезагальний огляд найпотаємніші порухи душі, у сприянні духовному очищенню людини, у збагаченні чуттєво-емоційним досвідом поколінь, які постають нетлінними на сторінках зарубіжної літератури.

Соціальна значимість мистецтва слова визначається рівнем впливу художніх образів на внутрішній світ людини, на всі напрямки її соціальної діяльності.

Література зображає не тільки людські взаємини, джерело почуттів, але й величезною силою проникнення у внутрішній світ людини виражає найглибші почуття, показуючи їх як спонукальну силу вчинків і взаємин людей. Отже, змістом літературної освіти з точки зору проєкції на важливі компетенції слід вважати не знання-інформацію, а плекання людини духовної, розглядаючи при цьому емоції як складову інтелектуального капіталу педагога.

Учитель – словесник має зрозуміти, що справжній урок літератури – це спільний пошук істини вчителем та учнями; лабораторія культури мислення; мотивація навчання як головне, на що слід спрямувати педагогічний пошук; урок інтелектуальний та емоційний; співтворчість учителя та учнів має досягти такого рівня, щоб духовні споживачі піднялися до рангу творців.

Основна ж ідея такого навчання – знання не з примусу, а з цікавості, що досягається завдяки ефекту здивування. У нашій пам'яті залишає слід лиш те, що нас вражає. І вчитель не має права забувати, що розумовий розвиток накладається на емоційний. Слово, думка, дія є універсальними засобами формування емоційного інтелекту. Розумне й моральне завжди збігаються

Учитель-словесник має звернути увагу на Рекомендації МОН щодо організації освітнього процесу під час війни. Освітній процес МОН у листі від 06.03.2022 № 1/3371-22 рекомендує організовувати залежно від ситуації, що склалася.

Джерело:

<https://www.pedrada.com.ua/news/7125-yakshcho-vtratili-dokumenty-vs-e-pasporti-v-zastosunku-dya-dysn>

Кожен педагог повинен усвідомлювати переваги та виклики, пов'язані з дистанційним форматом, знати, як правильно організувати процес і керувати ним. Слушна порада: будьте позитивними та уважними. Сьогодні учням

потрібна ваша підтримка та турбота. Запитуйте про почуття та емоції вихованців, враховуйте психічний стан дітей.

Педагогам-словесникам доцільно звернути увагу на те, що під час воєнного стану дистанційні школи надають безкоштовний доступ до навчання. Команда МОН підготувала перелік шкіл і організацій, які можуть допомогти дітям і сім'ям.

Дистанційна школа «**Атмосферна школа**» надає безкоштовний доступ до пакету «**Слухач**» із готовими навчальними матеріалами, які можуть використовувати й учителі.

Дистанційна школа «**Оптіма**» відкрила безоплатний доступ до річних матеріалів для 1-11 класів. Після реєстрації всі бажаючі отримають посилання та паролі для входу.

Дистанційна школа «**DAR**» відкрила навчальну платформу для всіх учнів 7-11 класів.

Академія сучасної освіти «**A+**» сотворила онлайн-проект для всіх дітей України, які можуть доєднатися до занять у **Zoom**.

Команда «**Jamm School**» організувала дистанційну школу для учнів 5-11 класів.

Платформа сучасної освіти «**ThinkGlobal Online**» доєднує до живих уроків, надає навчальні матеріали та проводить додаткові активності для дітей. Потрібно слідкувати за розкладом.

Дистанційна школа «**Liko Education Online**» відкриває безплатний доступ до навчання на платформі «**Liko Education Online**» для всіх охочих.

«**Alterra School**» відкриває екстернат-платформу. Користувачі зможуть отримати доступ до матеріалів і тестів.

Освітня платформа «**OkStudy**» розпочала безоплатні та щоденні онлайн-зустрічі з дітьми від 6 років: танці, ігри, англійська, перегляд фільмів тощо. Розклад щодня оновлюється в **Telegram-каналі**.

Комп'ютерна Академія «**ШАГ**» організувала безкоштовну серію онлайн майстер-класів і тематичних зустрічей для дітей 7-14 років: безпека в інтернеті, створення та перші кроки для заробітку на NFT, розробка ігор за допомогою Construct. За оновленнями потрібно слідкувати на сайті.

Науковий ліцей **Клима Чурюмова** відкрив реєстрацію на онлайн-уроки та регулярні щоденні зустрічі дітей із психологом. Програма дає можливість дітям слухати предмети шкільної програми, науково-популярні лекції, авторські курси від вчених, митців, цікаві інтерактиви неформальної освіти та долучатися до мовного клубу. Протягом дня плануються регулярні включення психологів.

Центр дистанційної освіти «**Джерело**» надасть вільний доступ до повного пакету «**Слухач**» (1-11 класи) для самонавчання.

Проект «**School Navigator**» надасть доступ до записів уроків, а також уроків у режимі реального часу українською, англійською та російською мовами.

Математична онлайн-платформа «**GIOS**» відкрила безкоштовне підключення до платформи.

Науково-дослідницька школа «Базис» спільно з Viber-спільнотою «Школа_інфо» проводять освітню ініціативу для учнів початкової та середньої школи України.

Щоб не допустити незворотних втрат у освіті, уже з 14 березня освітній процес у більшості регіонів буде відновлений. Він буде проходити з використанням технологій дистанційного навчання. Для зручності організації цього процесу для великої кількості дітей, зокрема евакуйованих, Міністерство освіти і науки України спільно з компанією Google Україна створили Всеукраїнський онлайн розклад. "У найскладніший для країни час ми спільно з партнерами об'єднали всі сили та ресурси, щоб кожен мав доступ до освітнього процесу. Ми розуміємо, що багато дітей майже постійно перебувають в укриттях, а багато хто вимушений був евакуюватися від жорстокої агресії рф. Ми маємо продовжувати освітній процес принаймні у тих регіонах, де це можливо і безпекова ситуація дозволяє. Наразі ми рекомендували розпочати навчання у дистанційному форматі й підготували для цього певні інструменти", – зазначив Міністр освіти і науки Сергій Шкарлет.

Інтерактивний розклад містить посилання на матеріали з різних ресурсів (Всеукраїнська школа онлайн, телеуроки, підручники тощо) для предметів згідно з календарно-тематичним плануванням.

Онлайн-розклад реалізується на базі інтерактивного Google-календаря, до якого в режимі реального часу матимуть доступ усі охочі. Розклад розроблено для учнів 1-11 класів. Усі бажаючі можуть використовувати ВШО, де містяться відеоуроки, конспекти, тестові завдання, є Кабінет вчителя, який дистанційно може тримати зв'язок з учнем, а також для якої розроблено мобільний застосунок.

У багатьох регіонах все ще залишається недостатньо якісний зв'язок та доступ до інтернету. Саме тому, аби все ж таки освітній процес відбувався, спільно з Міністерством культури та інформаційної політики України та партнерами з понеділка (14.03.2022) на українському телебаченні буде запущено трансляцію уроків для 5-11 класів. Розклад занять буде оприлюднено на офіційних каналах МОН, а також на ТБ-каналах.

Крім того, уроки будуть доступні на ТВ-платформах MEGOGO, 1+1 video, Київстар ТБ.

Всеукраїнська школа онлайн – це платформа для дистанційного та змішаного навчання учнів 5-11 класів та методичної підтримки вчителів. Платформа містить відеоуроки, тести та матеріали для самостійної роботи з 18 основних предметів. Освітні матеріали платформи використовують у 122 країнах світу.

Нагадаємо, Міністерство освіти і науки України запустило інтерактивну мапу зруйнованих і пошкоджених закладів освіти.

МОН залучає ізраїльських фахівців до проведення тренінгів щодо організації навчального процесу під час бойових дій.

«Навчання без меж»: на українському телебаченні стартує освітній проєкт для школярів 5-11 класів/"[Learning without borders](#)": [an educational project for schoolchildren of 5-11 grades is starting on Ukrainian television](#)

Дистанційне навчання

1. Edmodo: Edmodo - це освітній сайт, така собі соціальна мережа за типом Facebook, яка дозволяє спілкуватися вчителям та учням під час освітнього процесу.

2. EduBlogs: EduBlogs пропонує надійне і безпечне місце для ведення блогів, як для вчителя особисто, так і для всього класу.

3. Skype: Skype може бути відмінним інструментом для підтримки зв'язку з іншими педагогами або навіть організації онлайн-уроків. Більше того, він може допомогти вчителям співпрацювати навіть з іноземними педагогами та класами.

4. Wikispaces: Wikispaces дозволяє вчителю поділитися онлайн зі своїми учнями уроками, медіа та іншими матеріалами, дати їм можливість об'єднатися один з одним для співпраці з метою побудови своїх власних освітніх Wiki для Wikispaces.

5. Pinterest: на Pinterest ви можете прикріпити практично будь-яке зображення, яке ви вважаєте цікавим і важливим для розміщення, багато вчителів використовують його як сховище розгорнутих планів уроків, проектів, матеріалів.

6. Schoology: завдяки соціальному сайту Schoology освітяни можуть керувати заняттями, залучати до них нових учнів, обмінюватися контентом і спілкуватися з іншими вчителями.

7. Quora: незважаючи на те, що Quora може використовуватися для широкого спектру цілей, він слугує відмінним інструментом для педагогів. Його можна використовувати для співпраці і спілкування з іншими педагогами або для залучення школярів у дискусії після занять.

8. Ning: Ning дозволяє будь-якому користувачеві створювати персоналізовані соціальні мережі, які можна чудово використовувати як педагогам, так і учням.

9. ePals: одним з незаперечних переваг Інтернету є можливість зв'язатися з ким завгодно і де завгодно. ePals цим якраз і займається, але орієнтується при цьому на учнів, допомагаючи їм вивчати мови і розуміти різні культури, що відрізняються від їхніх власних.

Якщо ви учитель зарубіжної літератури прагне сприяти розвитку критичного мислення своїх вихованців, має враховувати наступне:

1. Загальна кількість запитань на уроці має бути значно більшою. При цьому, перевіряючих зменшується в рази!

2. Учитель добре знає, що є різні типи запитань, і використовує той чи інший тип цілеспрямовано, відповідно до навчальної мети. Кожне запитання «програмує» певну розумову діяльність учнів (згадування, розуміння, узагальнення тощо).

3. Учитель розуміє зв'язок між розвитком у дітей розумових операцій і запитаннями, які ставить. Надають перевагу запитанням високого рівня (щодо аналізу, синтезу, оцінки).

4. Якщо запитання стосуються емоційно-ціннісної сфери учнів, вони мають персоналізуватись: замість «Який настрій викликає цей вірш у читача?», варто запитати: «Який настрій викликає цей вірш у тебе?».

5. Учитель стимулює учнів самостійно ставити одне одному якомога більше різних запитань (до текстів, до завдань, до різних джерел інформації...), схвалює, підтримує учнів у цьому, дякує за запитання.

Ідеї для організації проєктного навчання

Переваги проєктного навчання та добірка ідей для застосування знань на практиці.

Якщо людина ХХІ століття прагне мати перспективне майбутнє, їй доведеться стати «універсальним» бійцем, який готовий долати труднощі, переймати від інших досвід, генерувати якісні інсайти, швидко опановувати нові знання та застосовувати їх на практиці.

Проєктне навчання допоможе зробити звичайне заняття ефективнішим та покаже дітям, наскільки сильно та як шкільна наука пов'язана із реальним життям.

Переваги проєктного навчання:

- розвиває в учнів креативність, конкурентоспроможність, ефективність та прагнення до саморозвитку;
- зміщує фокус на розвиток практичних навичок;
- формує спільний вектор діяльності дітей та вчителя для досягнення результату;
- робить уроки більш цікавими та пізнавальними;
- сприяє кращому запам'ятовуванню матеріалу;
- допомагає кожному учню повірити у власні сили, довести свою спроможність та компетентність;
- розвиває у дітей необхідні соціальні навички: комунікабельність, уміння співпрацювати, слухати та чути співрозмовника;
- розвиває в учнів аналітичне мислення, дослідницькі вміння (виявлення проблем, збирання інформації з різних джерел тощо), спостережливість, вміння будувати гіпотези та узагальнювати.

Перевага цього методу у його універсальності: використовувати його можна на будь-якому уроці і під час вивчення будь-якої дисципліни. Він завжди доречний та цікавий.

Прийоми роботи з текстом

Сучасні діти взагалі читають мало, зокрема навчальну літературу. Підручники та посібники містять величезний обсяг матеріалу. Відсоток навчальних матеріалів пропонує для самостійного опрацювання щорічно зростає.

Продуктивним читання робить активна позиція читача, який не просто читає текст та дає відповіді до нього, але й виконує різноманітні розумові операції. Різнорічність!

Існують декілька видів читання: поверхневе, що дає змогу ознайомитися із загальним змістом тексту, докладніше (ознайомлювальне та навчальне) спрямоване на розуміння всіх рівнів тексту, його детальний аналіз, сприйняття різної інформації, викладеній у тексті.

Для кожного з видів читання існують певні прийоми роботи. Так, поверхнєве читання може включати аналіз анотації, підзаголовків, змісту рисунків, виділень у тексті, ознайомлення із загальною структурою тексту.

Серед них такі прийоми роботи з текстом можна виділити такі:

Під час ознайомлювального читання виділяється важлива інформація у кожному абзаці, наприклад, виставлення певних умовних значків на полях тексту.

Важливою складовою правильного читання є інтонація, темп та логічні паузи.

За навчального читання у тексті виокремлюються змістові частини, ключові слова, якісь деталі, формулюються власні судження учнів, відбувається опрацювання тексту та складання іншого тексту на основі прочитаного, складання схеми, ментальної карти тощо.

Тексти є основою для складання чи заповнення таблиць, визначень, схем та малюнків, опорних конспектів; складання нового тексту — електронної презентації, вірша, інформаційного листка тощо.

Прийоми роботи з текстом

Інсерт – застосовується у індивідуальній роботі, при роботі в парах та групах майже на кожному (будь-якому) етапі уроку. Частіше використовується під час засвоєння нових знань та потребує уважного читання тексту (більш того – великих текстів) та змушує читача звертати увагу на незрозумілі моменти (які, частіше за все, учні пропускають). **Інсерт** примушує згадати те, що вже знав та виокремити у тексті нове – текст маркується спеціальними позначками (✓ - я це знаю; – - протиріччя з моїми уявленнями; + - нова інформація; ? – потребує пояснень) а результати маркування тезисно виносяться у таблицю. Сформульовані тези учні вибірково зачитують. Роботу з таблицею продовжують впродовж уроку, тези можуть коригуватися та переноситися з однієї комірки таблиці до іншої, а на етапі рефлексії відбувається обговорення та аналіз тез.

Прийом «Тонкі та товсті питання» дає змогу актуалізувати знання з теми та навчитися складати (зокрема, за текстом) різні типи питань — таких, що потребують максимально конкретних, коротких відповідей (Що? Коли? Де?), та тих, що потребують розмірковування, наведення прикладів, доказів (У чому різниця? Чому?)

Прийом «Оцінювання тексту» дає змогу побачити не кожен абзац окремо, а текст як одиницю інформації (шрифти, підзаголовки, тощо). Потрібно оцінити, які саме слова виділено, який розділ тексту найбільший та чому.

Для роботи з текстом можна використовувати й «Кубик Блума». Учні працюють з текстом та одночасно навчаються складати «різнорівневі» питання: «Назви», «Поясни», «Запропонуй», «Придумай» тощо

Прийоми «Незакінчене речення» та «Диктант значень» дають змогу використати прочитаний текст для виконання тестових завдань.

Прийом «Склади завдання» — навпаки — навчає складати (за текстом) завдання, що відповідали б певним умовам (завдання з одним варіантом відповіді чи завдання на встановлення відповідності чи послідовності).

Прийом «Знайди невідповідності» навчає виокремлювати у тексті помилки (текст у цьому випадку може зачитуватися учителем).

Цікавим прийомом також є складання тексту (розповіді) за малюнком чи схемою. На початкових етапах роботи з цим прийомом повинні бути чітко визначені схеми відповідей та вимоги не лише до доповідача, але й до слухачів.

Отже, уміння самостійно та ефективно працювати з текстом в умовах сучасного, майже безмежного інформаційного простору потребує певних нових підходів та дає змогу учням, вчителям досягати певних позитивних результатів спільної діяльності.

Останнім часом значну увагу освітян привертає проблема візуалізації. Сучасному педагогу слід знати, що поняття «візуалізація», яке зараховують до найважливіших психічних процесів, можна інтерпретувати не лише як безпосереднє зорове сприйняття, але і як особливий психологічний механізм перекладу невидимого мислеобразу (продукту психічної діяльності, прообразу) у видимий, зримий образ. Візуалізація не зводиться до ілюстрування навчального процесу вчителем, а передбачає, щоб учні видобували зі свого внутрішнього плану мислеобразу, які і представлятимуть їхні уявлення в зоровому вигляді. Саме цим візуалізація відрізняється від звичайного унаочнення.

Основну мету візуалізації в навчанні Л. Безуглий визначає як підтримку логічних операцій на всіх етапах діяльності, а найголовніше – під час виконання аналітичних дій (аналізу, синтезу, порівняння, пошуку зв'язків і відношень, систематизації та узагальнення).

Серед функцій візуалізації виділяють такі: сприймання розвитку фантазії, уяви, асоціативного мислення, емоційної сфери особистості; вияв індивідуальних особливостей сприйняття та обробки інформації, формування здатності до логічних умовиводів, наведення аналогій; контроль повноти якості та характеру засвоєння інформації учнем.

Отже, візуалізація – це помічник учня в роботі над твором, розвитку уявної фантазії, запам'ятовуванні важливих фактів із теорії і історії літератури, а головне у вираженні власного «Я».